

A gyermekkor

Danilo Kecić

**AUGUSTE CORNU: KARL MARX I
FRIEDRICH ENGELS, GODINE DJE-
ČAŠTVA I MLADOSTI, NAPRIJED,
ZAGREB, 1958.**

Auguste Cornu *Karl Marx és Friedrich Engels* című művének dr. Milivoj Mezulić fordításában 1958 végén a zágrebi *Naprijed* kiadásában megjelent első kötete, amely Marx és Engels gyermekkorát és ifjúságát, vagyis az 1818/1820-tól 1844-ig terjedő időszakot dolgozza fel, tulajdonképpen az író helyesbített és kibővített doktori disszertációja, amely *Karl Marx ifjúsága* címmel még 1934-ben jelent meg először német nyelven.

Művének előkészítésében az író felhasználta Mehring monográfiáját Karl Marxról, Gustav Mayer művét Friedrich Engelsről és néhány, addig felfedezett új dokumentumot. Azonban az újabb indíciumok, dokumentumok és Marx és Engels életére vonatkozó más forrásművek mellett, dr. Auguste Cornu, a berlini Humboldt egyetem rendkívüli tanára még igen sokat fáradozott, több éven keresztül egyes újabb dokumentumok után kutatva. Kutató munkája

ritka eredménnyel járt. Sikertült egy csomó dokumentumot felkutatnia Marx iskolai dolgozataitól, magánleveleitől, első irodalmi kísérleteitől, a marxizmus csíráitól, akkori tudományos publikációinak töredékeitől kezdve egészen a titkosrendőrség jelentéséig a „szubverzív” elemek tevékenységéről.

Ebben a kutató és feldolgozó munkásságban Cornu igazi mozaiktechnikát fejlesztett ki, és sikerült a múlt század e két legnagyobb tudós óriásának életéről és munkásságáról az eddig legtökéletesebb életrajzi művet megírnia.

A történelmi-materialista módszerrel készült első kötet Karl Marx ifjúsága mellett — ahogyan a mű eredeti címe hangzott — párhuzamosan Friedrich Engels ifjúságát is feldolgozza, mert az egyik élete és műve, gondolata és munkássága nem választható el és nem tanulmányozható a másik életétől és munkásságától különválasztva.

Az első fejezetben — *Egy korszak képe* — Auguste Cornu elég részletesen leírja mind Poroszországnak, mind Marx és Engels szülőföldjének a Rajnai Tartománynak társadalmi-gazdasági és politikai körülményeit. A *Gyermekkor és ifjúság* című második fejezetben nagyon részletesen leírja Karl Marx családját, a család genealógiáját és fejlőd-

dését Marx születéséig. A sok új adat, dokumentum valamint Marx kora ifjúságában írt és most megtalált versei, Eleonora Marx és mások feljegyzett visszaemlékezései jóvoltából Cornunak sikerült — és ez teljesen érthető — jóval részletesebben és teljesebben rekonstruálnia és megkomponálnia Marx ifjúkorát, mint elődjének, Mehringnek. A harmadik fejezetben Cornu páratlan hévvel és óriási erudícióval, nagyon szakavatottan és részletesen, plasztikusan és szuggesztív erővel bemutatta és megvilágította Marx és Engels korszakát, minden akkori politikai és filozófiai áramlatot, gondolati és eszmei érlelődésüknek fokozatait, abban az időben, amikor részt vettek az ifjúhegeliánusok, illetőleg a hegeli baloldali mozgalmában. Auguste Cornu igen részletesen leírja és feldolgozza a hegeli filozófia korszakát, amely annak idején Németország szellemi életében uralkodott és amelynek Marx és Engels sok időt szenteltek, hogy hamarosan aktívan részt vegyenek a hegeli baloldali mozgalmában és legfigyelemreméltóbb tagjai legyenek. A legapróbb részletekig leírja a hegeli baloldali fejlődését, megvilágítván a berlini fakultás minden tényezőjét és körülményeit, amelyek hatással voltak kialakulására, változván minden egyes személyiséget egyéni és csoportos tevékenységüktől, filozófiai hovatartozásuktól és elhajlásuktól, illetőleg eltávolodásuktól kezdve egészen addig, amíg az ifjúhegeliánusok erőteljes mozgalmát megalakítva külváltak.

Igy Marx eddig legteljesebb életrajza révén felmérhetjük az akkori filozófiai erjedést, és teljes megvilágításban láthatjuk a hegeli iskola kettéhasadását jobbszárnyra, amely megmaradt Hegel tanainak pozícióin és balszárnyra, amely sok álláspontjánál fogva az elsőnek ellentéte volt.

Ennek a problémának további leírásával és kimunkálásával az író megokolja az említett filozófiának a jellegét és lényegét, hangsúlyozván, hogy politikai és filozófiai szempontból egyaránt az volt a célja, hogy támogassa az 1830. évi forradalom után rohamosan fejlődő német liberális burzsoázia követelményeit, és igazolja irányvonalát.

Filozófiai tekintetben a hegeli bal-szárny, a jobbszárnyal ellentétben elvetette Hegel reakciós rendszerét, amely a keresztény vallást és a török államot tekintette az abszolút szellem végleges és tökéletes formájának, és ebből a tan-

ból csak racionális magvát tartotta meg, illetőleg forradalmi felfogását a világ dialektikus fejlődéséé', amelynek értelmetlen és lehetetlen megszabni határát és végét.

A negyedik fejezetben — *Politikai radikalizmus* — a szerző feldolgozza, hogyan vált el Marx és Engels bizonyos álláspontjával a hegeli balszárny által képviselt pozícióktól és álláspontoktól. leírja, hogy az ifjúhegeliánusokkal ellenétben, nem elégedvén meg az egyszerű liberalizmussal, hogyan haladtak a radikális demokratizmus felé, és hogyan törekedtek arra, hogy az egész nép érdekében védelmezői legyenek. A hegeli balszárnytól való eltávolodásuk — mint ahogyan Cornu leírja — már első írásaikban megfigyelhető; Engelsnél már a *Deutsches Telegraphen* 1839 márciusában és áprilisában megjelent *Wuppertahli levelekben* és valamivel később (1840/41-ben) az *Utazás Bremerhavenba* című írásban is.

Ezekben az érdekes levelekben Engels leírja a környezetet, amelyben felnövekedett, és politikai meg szociális szempontból egyaránt érdekesek. Először — írja Cornu — az ájtatosságot vette tollára, amely fojtott légkörével „gyermekkorát és ifjúságát...” fojtogatta. Ezekben az írásaiban erőteljesen leleplezte a munkások kizsákmányolását a wuppertahli gyárakban, elítélvén a gyári rendszert, amely szétrombolta a munkaerőt, a gyárak munkakörülményeiben pedig meglátta a sötétség és a miszticizmus gyökereit.

Az *Utazás Bremerhavenba* című írásában — írja Cornu — képet fest a kivándorlók sorsáról, akiket a nyomor elűdözött, és hazájuk elhagyására kényszerített; „de ezt nem Freiligrath édeskés, szentimentális tónusában írta le, hanem érződik, hogy szíve már a proletariátusért dobog, és hogy elkeseredett lázadó lesz a proletariátus szenvedéseinek láttán.”

Ezekben a levelekben kifejett gondolatait Engels hamarosan *Egy est* című költeményében poétikusan is kifejezte. Költeményében a szabadság hajnaláról ábrándozik, amely gyönyörű kerté változtatja az egész világot. Ez az új szabadság egyenlőséget és boldogságot is hoz az embereknek, mert a földi javak majd egyenlően oszlanak meg (284. old).

„Ebben az ábrándban — állapítja meg az író — világosan kirajzolódnak előttünk minden ember egyenlőségének, a minden ember iránti igazságnak, minden ember boldogságának eszméi, ame-

lyek összhangban voltak Friedrich Engels mély törekvéseivel. Ezek az eszmék, előbb, mint Marxot, elvezetik a kommunizmusba" (285. oldal).

A szerző a továbbiakban megismertet bennünket a Marx állásfoglalásában 1842-ben bekövetkezett fordulattal. Ez kristálytisztán kiviláglik a *Rheinische Zeitungban* annak idején megjelent cikkeiből. Azokból a cikkekből, amelyeket a *Landtagban* a sajtószabadságról folytatott vitával kapcsolatban írt, főleg pedig az „erdőlopások” körüli vitának szentelt második cikksorozatából.

A szerző részletesen foglalkozik ezekkel a cikkekkkel, és hangsúlyozza, hogy Marx szembeszállt az érdekeltek nem tárgyilagos vitájával a *Landtagban*, illetőleg a Mosel-menti szegényparaszatok védelmére kelt, akik az elsődleges földhalmozás folyamatában, illetőleg a községi tulajdonban lévő erdőknek a nagybirtokosok általi elvétele folyamán nem használhatták legálisan, ezért „lopva” használták az erdőket. Ám ezzel kapcsolatban Marx eljutott ahhoz a következtetéshez is, hogy a kíméletlen parasztelles törvényeket nem lehet a hegeli jogi filozófia ismerete alapján megmagyarázni, és ezért hozzálátott a gazdasági kérdések elemzéséhez és az angol politikai gazdaságtan tanulmányozásához.

Ezért a demokratikus liberalizmus érdekeiért folytatott harc rövid idő-

szaka után Marx is, Engels is, egymástól külön és függetlenül felismerték nemcsak a hegeli balszárnynak, hanem a német burzsoáziának tehetetlenségét is, amelynek fontosabb volt a megegyezés, mint a harc — ezért abbahagyták érdekeinek védelmét és harcot kezdtek a munkásosztály érdekeinek védelmében.

„Törekvéseik — fejezi be művét Auguste Cornu — most már nem voltak egyszerűen liberálisak, hanem már demokratikusság hatotta át, és ez elvezette őket oda, hogy akaratauk koruk politikai és szociális intézményeinek igazi és mély átalakítására irányult, hogy minél jobban összhangban legyenek a nép kívánságaival és szükségleteivel, és mindezek miatt egyenesen politikai harcba szálltak. A demokratikus liberalizmus érdekeiért folytatott harc rövid időszaka után, amelyben nemcsak a hegeli balszárnynak, hanem a harc helyett inkább megegyezésre törekvő német burzsoáziának tehetetlensége is megmutatkozott, megszűntek védelmezni a burzsoázia érdekeit, és a proletariátus érdekeinek védelmét vették át, ezzel hátat fordítottak a demokratikus liberalizmusnak, és áttértek a kommunizmusra.”

Ezzel fejeződik be Karl Marx és Friedrich Engels páratlan és rendkívül jelentős és az első kötetből ítélve egyik legrészletesebb életrajzának számunkra eddig hozzáférhető első kötete.